

Miquel Martí i Pol

Visat núm. 12
(octubre 2011)
per Enric Balaguer

En el naixement poètic de Miquel Martí i Pol (Roda de Ter, 1929-Vic, 2003) va ser cabdal el fet que als dinou anys la tuberculosi l'obligués a estar tot un any al llit. Havia nascut al si d'una família de treballadors, a Roda de Ter. El seu pare era manya i la seva mare era obrera de «la Blava», nom popular de la fàbrica tèxtil, on Miquel Martí i Pol també hi va treballar des dels catorze anys.

Del període de malaltia són els poemes que formaran *Porto la tarda recolzada al braç*, que es publica molts anys més tard, en el volum *El llarg viatge*, el 1976. Entre 1952 i 1957 escriu les composicions que integren —l'autor la considera la seva primera obra— *El fugitiu*, on trobem el reflex de la crisi religiosa que va viure l'autor. El 1953, guanya el Premi Óssa Menor amb *Paraules al vent*, encara un poemari incipient, amb influències palpables, com ara les de la poesia de Blai Bonet («Provava d'imitar-la, i ho confesso sense gens de vergonya» —ens diu l'autor).

Durant els darrers anys de la dècada dels cinquanta escriu els poemes que formaran *Si esbrinem d'un sol gest*, que es publicaria també en el volum *El llarg viatge*, però sobretot, el poeta enceta un canvi que el mena a escriure poemes de temàtica social. Els textos, que després constituïran *La fàbrica*, s'editarien també en el volum esmentat anteriorment, una quinzena d'anys després. Mentrestant, el poeta s'havia casat amb Dolors Feixas, el 1956, amb qui tindria dos fills i que treballava de comptable a la Blava.

La dècada dels seixanta va ser d'un gran activisme per a l'autor: participa en diversos jurats de premis, actua en obres de teatre, realitza traduccions, fa de cantautor, és membre de diverses plataformes polítiques (serà militant del PSUC des de 1968 a 1982). En el decurs de la dècada escriurà els poemes d'*He heretat l'esperança* i d'*Autobiografia* que es publicaran també dins *El llarg viatge*. Durant els anys seixanta només publica un llibre, *El poble*, el 1966, amb una sensibilitat social i una figuració realista que dona compte d'una nova etapa marcada per inquietuds ideològiques i estètiques diferents.

El 1970 suposa un abans i un després en la vida del poeta: se li detecta una esclerosi múltiple que, a poc a poc, li dificulta la parla, la mobilitat i la deglució d'aliments. Aquesta circumstància es reflectirà en *Vint-i-set poemes en tres temps*, publicat el 1972. El poeta, sacsejat per les investides de la malaltia, expressa el que sent a través de l'alteritat: «Mireu-me bé: sóc l'altre» —escriu al primer vers del llibre.

Al llarg de la dècada dels setanta, l'editorial Llibres del Mall publicarà les obres que l'autor va escrivint i, també, les compila en diversos volums precedits de pròlegs d'estudiosos com ara Lluís Solà, Miquel Desclot, Jaume Medina, Johannes Hösle, Joan Triadú i Francesc Parcerisas. L'èxit

editorial vindrà acompanyat de la difusió de la seva obra mitjançant les versions musicades que realitza el cantautor Ramon Muntaner en el disc *Presagis* (amb peces de *Llibre dels sis sentits*). Però una fita en l'obra de l'autor suposarà la publicació d'*Estimada Marta*, el 1978. Es tracta, sens dubte, d'un dels poemaris amorosos més importants de la poesia catalana del segle XX. L'obra, formada per quinze poemes numerats, descriu una relació entre dos amants que culmina en la plenitud. «Si tanco els ulls / te'm fas present i esclaten els colors», ens diu el poeta al·ludint al caràcter de fantasia eròtica en el primer poema, i que pren «Marta» com a arquetipus amorós: «Ets una sola i moltes». Hom calcula en cent quaranta mil el nombre d'exemplars del poemari venuts, xifra que l'eleva a la categoria de *best seller*. El vitalisme vessat en aquesta obra connecta amb una ferma actitud de defensa nacional —tot combatent el desencís de la transició política—, i que alimentarà els versos d'una altra de les seves obres estel·lars, *L'àmbit de tots els àmbits* (1981). El poemari va comptar amb la musicació de les peces per Lluís Llach, en un disc on Josep Maria Flotats també recita alguns textos. El llibre s'enceta amb el poema «Ara mateix», escrit en cursiva, que esdevé una incitació al coratge cívic i que s'acaba amb el conegut vers «Tot està per fer i tot és possible».

Aquesta etapa, on sembla que la malaltia anímicament se supera, es clou amb la mort de la seva dona, Dolors Feixas, el 1984. El *Llibre d'absències* serà deutor de l'estat d'ànim que aquest fet causa al poeta. Dos anys després es casarà amb Montserrat Sans, qui li infon, de nou, l'esperança. El 1988 i el 1989 apareixen respectivament *Obertura catalana* i *Defensa siciliana*, que el 1994 reunirà en el volum *Jocs d'escacs*. Es tracta d'una incursió de l'autor en el memorialisme, tot emprant una escriptura diarística, oberta a reflexions, a l'evocació de records, a observacions crítiques... Des de l'any 1989, Edicions 62 mamprendria l'edició de l'obra completa en un conjunt de quatre volums a càrrec de Pere Farrés: *Obra poètica/1* (1989) comprèn la poesia escrita des del 1948 al 1971; *Obra poètica/2* (1991) inclou la producció de la dècada dels setanta; *Obra poètica/3* (1993) la dels vuitanta; i pòstumament va aparèixer *Obra poètica/4* (2004) que tanca el cicle de producció.

Durant la dècada dels noranta, cal destacar la fèrtil col·laboració amb el cantautor Lluís Llach, per a qui compondrà les lletres dels discs *Un pont de mar blava* (1993), *Porrera* (1995) i *Temps de revoltes* (2000). El primer, que va assolir un gran èxit, va comptar amb la col·laboració de la cantant grega Nena Venetsanou i de l'àrab Amina Aloui, que va esdevenir una cantata a favor del diàleg multicultural, elevant el Mediterrani a la categoria de pàtria cultural. Cal ressenyar també la publicació, amb força èxit, de dos poemaris, *Un hivern plàcid* (1994) i *Llibre de les solituds* (1997). En aquest darrer el poeta parla de les diferents solituds, sense utilitzar mai aquesta paraula.

A final de dècada tindran lloc diversos fets coincidint amb el seu setantè aniversari: un col·loqui sobre la seva obra, una exposició sobre la seva figura, el nomenament de doctor *honoris causa* per la UAB. El 2000 l'editorial Empúries va publicar el llibre *¿Què és la poesia?*, on es recullen quatre textos de l'autor sobre la creació poètica. El mateix any, el Parlament de Catalunya i quatre-cents municipis van avalar la seva candidatura al Premi Nobel de Literatura. Durant el 2002 es van publicar les dues últimes obres en vida: *Haikús en temps de guerra* i *Després de tot*; aquest darrer és un dels textos més corpredors, on el poeta fa una mena de balanç vital i de testament.

L'11 de novembre de 2003, a conseqüència d'una complicació afegida a l'evolució del seu fràgil estat de salut, va morir a l'hospital de Vic. Tenia setanta-quatre anys.

L'obra de Miquel Martí i Pol s'erigeix com una de les aportacions poètiques més importants de la literatura catalana contemporània, i pel nombre de lectors hom pot parlar de tot un fenomen capaç de fer eixir la poesia dels cercles minoritaris habituals. Potser perquè, com deia un dels seus biògrafs, Ignasi Pujades, el poeta estava posseït pel «do de comunicar amb senzillesa les coses essencials».